

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

REKENINGKUNDE V2

2021

PUNTE: 150

TYD: 2 uur

**Hierdie vraestel bestaan uit 13 bladsye,
'n formuleblad en 'n 9 bladsy-antwoordeboek.**

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur en volg dit noukeurig.

1. Beantwoord AL die vrae.
2. 'n Spesiale ANTWOORDEBOEK word verskaf waarin jy AL die vrae moet beantwoord.
3. Toon AL die bewerkings om deelpunte te verdien.
4. Jy mag 'n nieprogrammeerbare sakrekenaar gebruik.
5. Jy mag 'n donker potlood of blou/swart ink gebruik om die vrae te beantwoord.
6. Toon ALLE bewerkings tot EEN desimale punt, waar van toepassing.
7. Indien jy dit verkies, mag jy die Formuleblad met Finansiële Aanwysers wat aan die einde van hierdie vraestel aangeheg is, gebruik. Die gebruik van hierdie formuleblad is NIE verpligtend NIE.
8. Skryf netjies en leesbaar.
9. Gebruik die inligting in die tabel hieronder as 'n riglyn wanneer jy die vraestel beantwoord. Probeer om NIE daarvan af te wyk NIE.

VRAAG	ONDERWERP	PUNTE	MINUTE
1	BTW en Krediteureversoening	35	25
2	Kosteberekening	35	25
3	Begroting	45	40
4	Voorraadwaardasie	35	30
TOTAAL		150	120

**VRAAG 1: BELASTING OP TOEGEVOEGDE WAARDE (BTW) EN KREDITEUR-
VERSOENING**
(35 punte; 25 minute)**1.1 BELASTING OP TOEGEVOEGDE WAARDE (BTW)**

Hilda Kruideniers is vir BTW geregistreer. Die standaard-BTW-koers is 15% en word op die meeste goedere toegepas.

GEVRA:**1.1.1 Implementering van BTW:**

- Verduidelik hoekom die regering BTW in Suid-Afrika geïmplementeer het. Noem EEN punt. (2)
- Verduidelik waarom sommige produkte nulkoersprodukte is. Noem EEN punt. (2)

1.1.2 Bereken die bedrag betaalbaar aan SAID met betrekking tot BTW vir die twee maande geëindig 30 April 2021. (11)**INLIGTING:**

A. Saldo op 1 April 2021 aan SAID verskuldig, R9 450

B. Transaksies vir April 2021:

	BEDRAG BTW UITGESLUIT	BTW- BEDRAG	BEDRAG BTW INGESLUIT
	R	R	R
Totale verkope	412 000	?	473 800
Aankope van handelsvoorraad	230 000	?	
Korting aan debiteure toegestaan		1 890	
Goedere deur klante teruggestuur		?	19 320
Oninbare skulde ingevorder		1 140	
Onttrekkings van handelsvoorraad deur die eienaar		1 380	

1.2 KHAYA WINKELS

Peter Sithole is die eienaar van Khaya Winkels. Die onderneming koop goedere by PN Verskaffers op krediet. Die onderneming het 'n rekeningstaat vir Februarie 2021 ontvang.

GEVRA:

1.2.1 Verwys na Inligting A, B en C.

Gebruik die tabel wat verskaf is.

Dui aan die veranderinge aan die Krediteurgrootboekrekening in die boeke van Khaya Winkels en die staat van PN Verskaffers aan om die foute en weglatings op 28 Februarie 2021 in berekening te bring.

Dui + of – vir elke bedrag aan. (12)

1.2.2 Verwys na Inligting D.

- Noem TWEE voordele van die gebruik van elektroniese fondsoordragte (EFO's) vir betalings aan krediteure. (2)
- Die interne ouditeur voel dat hierdie insident van bedrog nooit in hierdie onderneming moes plaasgevind het nie. (2)
 - Verduidelik hoekom hy so voel. (2)
 - Verduidelik hoe dit verhoed kon gewees het. Noem TWEE punte. (4)

INLIGTING:

A. Krediteurgrootboek van Khaya Winkels

PN VERSKAFFERS (KG8)

DATUM		BESONDERHEDE	DEBIET	KREDIET	SALDO
			R	R	R
2021	1	Saldo			86 900
Feb.	5	Faktuur 353		18 800	105 700
	7	Debietnota 72	600		105 100
	13	EFO 428	22 800		82 300
		Korting	1 140		81 160
	14	Faktuur A417		6 100	87 260
	16	Faktuur 390		11 800	99 060
	23	Faktuur 401		8 900	107 960
	24	EFO 676	12 000		95 960
	25	Joernaalbewys 221	2 660		93 300
	27	Faktuur 556		7 700	101 000

B. Rekeningstaat van PN Verskaffers ontvang

Khaya Winkels Rhinostraat 228			25 Februarie 2021		
DATUM		BESONDERHEDE	DEBIET	KREDIET	SALDO
			R	R	R
2021	1	Saldo			86 900
Feb.	5	Faktuur 353	10 800		97 700
	7	Kredietnota 109	600		98 300
	14	Kwitansie 632		22 800	75 500
	16	Faktuur 390	12 980		88 480
	23	Faktuur 401	8 900		97 380
	24	Kwitansie 961		12 000	85 380

C. Foute, weglatings en ander inligting:

- (i) Faktuur 353 op 5 Februarie 2021 was korrek volgens die rekeningstaat.
- (ii) PN Verskaffers het 'n fout begaan tydens die boekstaving van die goedere teruggestuur op 7 Februarie 2021.
- (iii) Khaya Winkels het 'n korting met die EFO-betaling op 13 Februarie 2021 ingeskryf. PN Verskaffers het die onderneming in kennis gestel dat hulle nie vir hierdie korting kwalifiseer nie.
- (iv) Faktuur A417 in die Krediteurgrootboekrekening van PN Verskaffers was vir goedere aangekoop by LM Verskaffers.
- (v) Die handelskorting op Faktuur 390 is nie deur PN Verskaffers afgetrek nie.
- (vi) Die boekhouer het 'n debietsaldo van die Debiteurgrootboekrekening van PN Verskaffers (Joernaalbewys 221) na hulle rekening in die Krediteurgrootboek oorgedra.
- (vii) Die staat toon slegs inskrywings tot 24 Februarie 2021.

D. Tydens 'n interne audit het die ouditeur die volgende rekening in die Krediteurgrootboek van Khaya Winkels opgemerk:

EXCESS HANDELAARS				KG24	
DATUM		BESONDERHEDE	DEBIET	KREDIET	SALDO
2021	20	Faktuur 11 334		R120 000	R120 000
Feb.	22	EFO	R120 000		R0

Dit het aan die lig gekom dat 'n EFO-betaling van R120 000 aan Frank Adams, die alleeneienaar van Excess Handelaars, gemaak is. Verdere ondersoek deur die interne ouditeur het onthul dat hierdie onderneming nie operasioneel is nie en dat Frank Adams 'n naasbestaande van die rekenmeester van Khaya Winkels is.

VRAAG 2: KOSTEBEREKENING**(35 punte; 25 minute)**

- 2.1 Kies 'n kostekategorie uit KOLOM B wat by die beskrywing in KOLOM A pas. Skryf slegs die letter (A–E) langs die vraagnommers (2.1.1 tot 2.1.3) in die ANTWOORDEBOEK neer, bv. 2.1.4 F.

KOLOM A		KOLOM B	
2.1.1	Kommissie aan verkoops persone	A	fabrieks bokoste
2.1.2	Lone van fabrieksonderhoud- personeel	B	administrasiekoste
2.1.3	Kantoor skryf behoefte-uitgawes	C	direkte arbeidskoste
		D	direkte materiaal koste
		E	verkoop- en verspreidingskoste

(3 x 1) (3)

2.2 **MEISIES-UITRUSTERS**

Die onderneming vervaardig klere produkte. Die eienaar is Minnie Zitha. Die inligting het betrekking op skoolrokke wat een van die produkte is wat hulle vervaardig. Rokke word volgens bestellings ontvang, vervaardig en daar is geen goedere-in-bewerking nie. Die finansiële jaar het op 30 April 2021 geëindig.

GEVRA:2.2.1 **Verwys na Inligting D.**

Voltooi die Fabrieks bokoste-nota vir die skoolrokke. (10)

2.2.2 Bereken die totale koste van produksie van skoolrokke vervaardig. (4)

2.2.3 Minnie is bekommerd oor die vermorsing van materiaal in die kleremaakafdeling. Bereken die koste van hierdie vermorsing aan die besigheid. (5)

2.2.4 Die interne ouditeur het sy bekommernis oor die direkte arbeidskoste vir die skoolrokke uitgespreek.

- Verduidelik die probleem wat die ouditeur bekommer. Haal syfers aan. (3)

- Noem TWEE moontlike oorsake van hierdie probleem. (2)

2.2.5 Verskaf 'n berekening om te bewys dat die gelykbreekpunt vir die huidige finansiële jaar 17 000 eenhede is. (3)

2.2.6 Lewer kommentaar op die vlak van produksie bereik en die gelykbreekpunt hierbo bereken. Haal syfers aan. (2)

2.2.7 Bereken die ekstra wins wat verdien sal word as 'n addisionele 500 rokke gemaak en verkoop word. Aanvaar dat alle koste onveranderd is. (3)

INLIGTING:**A. Grondstofvoorraad (kledingstof gebruik om die rokke te maak):**

Kledingstof word aan die fabriek uitgereik deur die gewoegedegemiddelde-metode te gebruik.

	EENHEDE (meter)	KOSTE per meter	TOTALE KOSTE
Voorraad kledingstof op 1 Mei 2020	9 000	R14,20	R127 800
Kledingstof gedurende die jaar aangekoop	33 000	R17,00	R561 000
	42 000		R688 800
Kledingstof aan die fabriek uitgereik	29 000	R16,40	R475 600

B. Produksie en verkope:

- Die vervaardiging van een rok benodig 1,6 meter kledingstof.
- 17 800 rokke is gedurende die finansiële jaar gemaak en teen R75 per rok verkoop.

C. Direkte arbeidskoste vir die jaar:

	WERKERS	URE PER WERKER	TARIEF	TOTAAL
Basiese loon (gewone tyd)*	8	1 250	R25	R250 000
Totale oortyd gewerk	8	720	R45	R259 200
Totale werkgewersbydrae				R26 250
TOTAAL		1 970		R535 450

*Gewone tyd bestaan uit 'n 5 dag-week van 8 uur per dag. Die fabriek is vir 46 weke elke jaar in bedryf.

D. Fabrieksbo-koste

Die volgende koste is geneem uit die rekords op 30 April 2021:

Fabriekshuur-uitgawe	R122 400
Water en elektrisiteit	81 600
Versekering op fabriekstoerusting	20 720
Salaris van die kleremaak-toesighouer	76 960
Afleweringsuitgawes	36 800
Lone van skoonmakers	155 760
Waardevermindering: kleremaakmasjiene	30 300
Diverse fabrieksuitgawes (kleremaakafdeling)	10 670

- Fabriekshuur word verdeel volgens vloerspasie gebruik. Die kleremaakafdeling gebruik 320 m² van die totale fabrieksruiimte van 1 280 m².
- 15% van die totale water-en-elektrisiteitrekening moet aan die kleremaakafdeling toegeken word.
- Versekering op fabriekstoerusting is tot 30 Junie 2021 betaal. Kleremaaktoerusting beloop $\frac{1}{3}$ van die totale fabriekstoerusting.
- Slegs een van die ses skoonmakers, Susan, is aan die kleremaakafdeling toegeken. Susan verdien 10% minder as die ander vyf skoonmakers.

E. Addisionele inligting met betrekking tot die kleremaakafdeling:

- Totale veranderlike koste het R1 094 700 (R61,50 per eenheid) beloop
- Vaste koste, wat uit fabrieksbokoste en administrasiekoste bestaan, was R229 500 in totaal.

VRAAG 3: BEGROTING**(45 punte; 40 minute)**

- 3.1 Voeg die betrokke bedrag/bedrae vir ELKE transaksies hieronder in die toepaslike kolomme vir die volgende Kontantbegroting- en Geprojekteerde Inkomstestaat vir Julie 2021 in.

Voorbeeld: Maandelikse telefoonkoste sal na verwagting R4 200 wees.

NR.	KONTANTBEGROTING VIR JULIE		GEPROJEKTEERDE INKOMSTESTAAT VIR JULIE	
	ONTVANGSTE	BETALINGS	INKOMSTE	UITGAWES
bv.		4 200		4 200

(8)

TRANSAKSIES VIR JULIE 2021:

- 3.1.1 'n Drie-maande-advertensiekontrak vir R6 000 sal op 1 Julie 2021 betaal word. R2 000 van hierdie bedrag het op die volgende finansiële jaar betrekking.
- 3.1.2 Op 1 Julie 2021 sal R45 000 in 'n vaste deposito teen 8% rente p.j. belê word. Rente word nie gekapitaliseer nie en word aan die einde van elke maand ontvang.
- 3.1.3 Begrote kontantverkope, R23 200 (koste van verkope; R16 000).

3.2 ANOKHI (EDMS.) BPK.

Die onderneming verkoop elektriese toestelle. Die finansiële jaar eindig op 30 April. Kayla Bester is die alleenaandeelhouer en HUB van die onderneming.

GEVRA:

- 3.2.1 Voltooi die Krediteurebetalingskedere vir die begrotingstydperk geëindig 31 Julie 2021. (9)
- 3.2.2 Bereken die bedrae vir **(a)** tot **(d)** in die Kontantbegroting. (16)
- 3.2.3 Kayla het die volgende werklike en begrote syfers vir Mei 2021 onttrek:

	BEGROOT	WERKLIK
Totale verkope	R882 000	R705 600
Kontant van debiteure	522 828	402 600
Advertensies	35 280	35 280
Afleweringssuitgawes (ABC Afleweraars)	57 330	51 200

Lewer kommentaar op die:

- Doeltreffendheid van die advertensies
- Beheer oor afleweringssuitgawes

Haal syfers in ELKE geval aan.

(6)

3.2.4 Kayla het besluit dat die onderneming op 1 Junie 2021 'n aflewering-voertuig gaan aankoop.

- Noem TWEE voordele van hierdie besluit. (2)
- Behalwe vir die items in die Kontantbegroting (Inligting F) getoon, maak 'n lys van VIER ander items wat Kayla by die begroting moet insluit. (4)

INLIGTING:

A. Totale verkope:

WERKLIKE VERKOPE		BEGROTE VERKOPE	
APRIL 2021	MEI 2021	JUNIE 2021	JULIE 2021
R878 400	R882 000	R918 000	R936 000

B. Kredietverkope bestaan uit 60% van totale verkope.

C. Goedere word teen 'n winsopslag van 80% op kosprys verkoop.

D. Die onderneming handhaaf 'n vastevoorraad-basisvlak. Voorraad wat gedurende 'n maand verkoop word, word in dieselfde maand vervang. Die kontantaankope is 65% van totale aankope.

E. Krediteure word volgens die volgende tendens betaal:

- 40% – afbetaal in die maand van aankope om 5%-korting te verdien
- 50% – afbetaal in die maand wat op die aankopemaand volg
- 10% – afbetaal in die tweede maand na die maand van aankope

F. Uittreksel: Kontantbegroting vir die drie maande geëindig 30 Julie 2021

	MEI 2021 R	JUNIE 2021 R	JULIE 2021 R
Ontvangste			
Kontantverkope	352 800	367 200	374 400
Kontant van debiteure	522 828	535 140	548 640
Huurinkomste	15 500	15 500	(a)
Lening: Jane Beleggers	0	(b)	0
Betalings			
Kontantaankope	318 500	331 500	338 000
Betaling aan krediteure	167 020	170 660	?
Salarisse van verkoops-assistente	41 000	41 000	(c)
Direkteursgelde	(d)	98 880	98 880
Advertensies	35 280	36 720	37 440
Rente op lening	0	3 150	3 150
Aflewering-uitgawes (ABC Aflewering)	57 330	59 670	0
Aflewering-voertuigdeposito		140 000	

- (a) Huurinkomste sal na verwagting vanaf 1 Julie 2021 met 9% p.j. toeneem.
- (b) Die onderneming het 'n lening onderhandel wat op 1 Junie 2021 ontvang sal word. Rente teen 13,5% p.j. is aan die einde van elke maand, met aanvang van 30 Junie 2021, betaalbaar.
- (c) Die onderneming het in Mei en Junie vyf verkoopsassistente op dieselfde salarisskaal in diens gehad. Drie van hulle sal in Julie 2021 'n jaarlikse bonus van 75% van hulle verdienste ontvang. 'n Deeltydse verkoopsassistent sal gedurende Julie 2021 in diens geneem word en sal 50% verdien van die maandelikse bedrag wat op die ander van toepassing is.
- (d) Kayla verdien direkteursgelde van R720 000 vir die jaar. Die maatskappy het ook 'n ander direkteur, Martin, vir die hele jaar in diens geneem. Martin sal vanaf 1 Junie 2021 'n verhoging van 8% p.j. op sy direkteursgelde ontvang.

VRAAG 4: VOORRAADWAARDASIE**(35 punte; 30 minute)**

4.1 Kies die korrekte woord(e) uit dié wat tussen hakies gegee word. Skryf slegs die woord(e) langs die vraagnommers (4.1.1 tot 4.1.4) in die ANTWOORDEBOEK neer.

4.1.1 Die (spesifieke identifikasie/eerste-in-eerste-uit)-metode aanvaar dat die eindvoorraad gewaardeer word teen die mees onlangse besending aangekoop.

4.1.2 Die (periodieke/deurlopende) stelsel vereis 'n jaareind-voorraad-opname om koste van verkope te kan bereken.

4.1.3 Die (geweegdegemiddelde/eerste-in-eerste-uit)-metode is geskik vir soortgelyke goedere wat op grootmaat gekoop word.

4.1.4 Die (periodieke/deurlopende) stelsel vereis dat alle produkte by die verkooppunt geskandeer word. (4)

4.2 GWEN BOETIEK

Die inligting het betrekking op ALUZE-handsakke vir die finansiële jaar geëindig 28 Februarie 2021. Die onderneming gebruik die eerste-in-eerste-uit-metode om die waarde van hierdie handsakke te bepaal. Die periodieke voorraadstelsel word gebruik.

GEVRA:

4.2.1 Bereken die volgende vir die jaar geëindig 28 Februarie 2021:

• Waarde van die eindvoorraad (5)

• Kostes van verkope (5)

4.2.2 Voorraadhouingsperiode

• Bereken die gemiddelde voorraadhouingsperiode (in dae). (5)

• Verduidelik of Gwen met hierdie syfer tevrede behoort te wees, of nie. Noem TWEE punte.

LET WEL: Die gemiddelde voorraadhouingsperiode op 29 Februarie 2020 was **52 dae**. (4)

4.3 PROBLEEMOPLOSSING**Verwys na Inligting D.**

Gwen Boetiek verkoop ook baadjies en trui. Gwen het die inligting verskaf en benodig raad.

Identifiseer TWEE probleme in ELKE produk vir 2021. In elke geval, gee EEN stukkie raad om die probleem wat geïdentifiseer is, op te los. (12)

INLIGTING:**A. Voorraadsaldo's:**

DATUM	EENHEDE	TOTALE WAARDE (vraggeld ingesluit)
1 Maart 2020	420	R68 120
28 Februarie 2021	380	?

B. Aankope en terugsendings vir die jaar:

DATUM	EEN- HEDE	EEN- HEIDS- KOSTE	TOTALE AANKOOP- BEDRAG	VRAG- GELD (per sak)	TOTALE KOSTE (vraggeld ingesluit)
30 Jun. 2020	500	R155	R77 500	R12	R83 500
31 Okt. 2020	750	R160	R120 000	R13	R129 750
15 Feb. 2021	320	R170	R54 400	R15	R59 200
TOTAAL	1 570				R272 450
Terugsendings	20				R3 700

C. Verkope:

Totale verkope het R393 750 (1 590 sakke) beloop.

D. Probleemoplossing:

	BAADJIES		TRUIE	
	2021	2020	2021	2020
Eenhede: Beginvoorraad	407	120	218	200
Eenhede: Aankope	800	800	1 800	2 200
Eenhede verkope (bruto) Alle verkope is vir kontant.	550	500	1 970	2 260
Eenhede deur klante teruggestuur	0	0	90	78
Eenhede: Eindvoorraad	615	407	138	218
Voorraadomsetsnelheid	0,9	1,9	10,6	10,4
Winsopslag-% behaal	75%	50%	25%	25%
	R	R	R	R
Kosprys per item	360,00	360,00	170,00	160,00
Verkoopprys	630,00	540,00	212,50	200,00
Inkomste uit verkope in die bank gedeponeer	346 500	268 920	349 500	436 400

35**TOTAAL: 150**

GRAAD 12 REKENINGKUNDE-FORMULEBLAD MET FINANSIËLE AANWYSERS	
$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bruto wins}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Netto wins voor belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto wins na belasting}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Bedryfsuitgawes}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Bedryfswins}}{\text{Verkope}} \times \frac{100}{1}$
Totale bates : Totale laste	Bedryfsbates : Bedryfslaste
(Bedryfsbates – Voorraad) : Bedryfslaste	Niebedryfslaste : Aandeelhoudersbelang
(Handel & ander ontvangbare bedrae + Kontant & kontantekwivalente) : Bedryfslaste	
$\frac{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Koste van verkope}}{\text{Gemiddelde handelsvoorraad}}$
$\frac{\text{Gemiddelde debiteure}}{\text{Kredietverkope}} \times \frac{365}{1}$	$\frac{\text{Gemiddelde krediteure}}{\text{Koste van verkope}} \times \frac{365}{1}$
$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Netto inkomste na belasting}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$ (*Sien nota hieronder)
$\frac{\text{Netto inkomste voor belasting + Rente op lenings}}{\text{Gemiddelde aandeelhoudersbelang + Gemiddelde niebedryfslaste}} \times \frac{100}{1}$	
$\frac{\text{Aandeelhoudersbelang}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Tussentydse dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Finale dividende}}{\text{Getal uitgereikte aandele}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Dividende per aandeel}}{\text{Verdienste per aandeel}} \times \frac{100}{1}$	$\frac{\text{Dividende vir die jaar}}{\text{Netto inkomste na belasting}} \times \frac{100}{1}$
$\frac{\text{Totale vaste koste}}{\text{Verkoopprys per eenheid – Veranderlike koste per eenheid}}$	
LET WEL:	
* In hierdie geval, indien daar gedurende 'n finansiële jaar 'n verandering in die aantal uitgereikte aandele is, word die geweegdegemiddelde-getal aandele in die praktyk gebruik.	